

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN.

HAVI FOLYÓIRAT.

A nagyméltóságu vallás és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium 43078/1890. szám magas rendelete értelmében e lapot a hazai összes tanító- és tanítónőképző intézetek ingyen kapják.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA:
Egész évre . . . 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint. 15 kr.
Egyes szám ára: 25 kr.	Budapest, I. Pálya-utca 3.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Milleniumi gyűlésünk. — A siketnémaság statisztikájáról. Dr. Szentes Zsigmond. — Vegyesek. — Melléklet: A siketnéma tárgyi és alaki nyelvoktatása. II. fok 3-ik iskolaév.

Milleniumi gyűlésünk.

A mult évi augusztus hó 12-én az összes kartársaknak megküldött felhívás s az ahhoz mellékelt szavazó lapból minden kartársunk tájékozva volt az iránt, hogy gyűlésünk megtartását illetőleg az 5 tagból álló előkészítő bizottság választása volt az első teendő s e végből, mint az előzetes intézkedések megtételével megbizott arra kértem a kartársakat, hogy elnököt s 4 bizottsági tagot válaszszanak s a szavazó-lapokat zárt borítékban küldjék be a „Kalauz“ szerkesztőségének.

Ez megtörténvén, Berinza János, Borbély Sándor és Spüler András kartársakból álló bizottság a zárt lapokat október hó 6-án bontotta fel.

A szavazás eredménye a következő: Elnök: Scherer István, tagok: Taritzky Ferencz, Berinza János, Schaffer Károly, Borbély Sándor és Klis Lajos kartársak egyenlő szavazatot nyertek. A szavazó-lapok felbontásánál működő bizottság eljárásáról jegyzőkönyvet vett fel s ennek, valamint a szavazó-lapoknak megőrzésére a „Kalauz“ szerkesztőségét kérte fel.

A választás eredményét a megválasztottakkal ugyancsak október hó 8-án tudattam s egyuttal felkértem őket, hogy Borbély Sándor és Klis Lajos kartársak közül jelöl-

jék ki a 4-dik helyre behivandót. A bizottság Borbély Sándort jelölte ki, a kivel ezt okt. hó 29-én közöltem. Időközben, Taritzky Ferencz kartársunk a megválasztást el nem fogadhatván, szükségessé vált a bizottság kiegészítése, a mi nov. hó folyamán meg is történt oly módon, hogy Adler Simon kartársunk kéretett fel a közreműködésre.

Az így teljesen megalakult bizottság nov. hó 17-én tartotta első gyűlését, a melynek jegyzőkönyvét jelen alkalommal közöljük.

Ugyanezen napon jelentkezett a bizottság kihallgatásra Minister úr Ő Exellentijánál, a ki azonban ekkor kihallgatást nem tartván, a gyűlés bejelentése végett a tisztelgés kedvezőbb alkalomra halasztatott.

Tisztelgett a bizottság ugyanezen alkalommal *Szalay* Imre ministeri tanácsos urnál, a ki szívélyesen fogadva a bizottságott kijelentette, hogy készséggel támogatja a gyűlés ügyét, továbbá Dr. Szabó Sándor ministeri segédtitkár urnál is, a ki hasonlóan kilátásba helyezte támogatását.

A munkát tehát megkezdettük. Idejekorán, hogy mindenkinek ideje és alkalmja legyen a felvetendő kérdések megismerésére és áttanulmányozására, hogy minél jobbat és helyesebbet végezhesünk gyűlésünkön.

A bizottság tőle telhetőleg mindent el fog követni, hogy első gyűlésünk méltó legyen az üggyhöz, melyet képviselünk, hogy így a kartársak benne helyezett bizalmát kiérdemelje. Tevékenységében a legőszintébb jóakarat, a siketnémák ügye iránti szeretet vezérli s éppen ezért reméli is, hogy a kartársak részéről minden irányban támogatást nyerend.

A bizottság nevében a kartársak nyilvánult bizalmát ez uton is megköszönöm.

Scherer István.

Jegyzőkönyv. Felvétellett a magyarországi siketnéma-tanítók milleniumi nagy-gyűlését előkészítő bizottságnak 1894 nov. 17-én Budapesten tartott üléséről.

Elnök: Scherer István. Jelen vannak: Schäffer Károly, Berinza János és Borbély Sándor.

1. Elnök üdvözlőlvén a tagokat, az ülést megnyitja és sajnálattal jelenti, hogy Adler Simon bizottsági tag hivatalos elfoglaltsága miatt nem jelenhetett meg. — Tudomásul vétetik.

2. Elnök felhívja a tagokat, hogy a jegyzői teendők végzésére jegyzőt válasszsanak. — A jegyzésre Borbély Sándor kéretett fel.

3. Schäffer Károly egy, a siketnéma-tanítók összesége által tartandó gyűlésnek eszméjét igen fontosnak s következményeiben nagy horderejűnek ismervén föl, — melegen üdvözlí annak megindítóját, Scherer Istvánt, kinek az e téren eddig kifejtett tevékenységeért elismerő köszönetet fejez ki a bizottság nevében.

4. Scherer István elnök visszahárítja az érdemet az előtte szólóra, mert — úgymond — az eszme nem új, fölvetette azt már évekkal előbb Schäffer kartárs; minthogy azonban az akkori idők nem kedveztek az eszme kivitelének most, midőn a millennium alkalmával minden testület, mondhatni minden szakma képviselői gyűlésezni fognak: szükségesnek látta az elejtett fonalat fölvenni s a mint a kartársak túlnyomó többségének véleménye igazolja is, ez alkalommal eredménynyel. Ezzel kapcsolatban előadja röviden a mai összejövetel szorosabb czélját s egyuttal beszámol az eddig történekről. Folyó évi május hóban ugyanis egy 9 pontból álló felhívást bocsátott szét a kartársakhoz, felhíván figyelmüket: szükségesnek tartják-e, hogy a milleniumi ünnep alkalmával az összes siketnéma-tanítók összegyűljenek tanácskozásra? A 39 kartárs közül 10-en nem válaszoltak; 24 kartárs, tehát az abszolút többség mellette, 5 ellene nyilatkozott a gyűléstartásnak. Ennélfogva szükségesnek látta, hogy a már elyben elfogadott gyűlés előkészítésére a kartársak véleményének is megfelelőleg egy bizottság választása iránt lépéseket tegyen. Az első felhívás eredményének tudatásakor felkérte az összes kartársakat, hogy egy elnökből és 4 tagból álló előkészítő bizottságot válasszsanak. A szavazó-lapok zárt borítékban küldettek be s azokat Berinza János, Borbély Sándor és Spüler Andrásból álló bizottság bontotta fel, a mint ezt az erről felvett s bemutatott jegyzőkönyv is igazolja. E szerint az előkészítő bizottság elnökének megválasztatott Scherer István, bizottsági tagoknak pedig Taritzky Ferencz, Berinza János és Schäffer Károly. A negyedik helyre Borbély Sándor és Klis Lajos egyenlő szavazatokat nyervén, ugyanazon alkalommal midőn tisztéből kifolyólag a választást a megválasztottakkal közölte, egyuttal fölkerlte őket, hogy a két utóbbi kartárs közül — a szavazó lapokon is kitüntetett joguknál fogva jeleljék ki, kit óhajtanak a bizottságba a negyedik helyre bevenni. A bizottság Borbély Sándort jelölte ki. — Jelenti továbbá, hogy Taritzky Ferencz a választást nem fogadván el, helyébe a bizottság által Adler Simon kéretett fel a közreműködésre, a ki el is fogadta. — A bizottság az elnök jelentését, illetőleg beszámolását jóváhagyólag tudomásul vette.

5. A gyűlés további tárgya a nagy-gyűlésen megvitatandó tételek s azok előadóinak kijelölése. Az elnök constatalja, hogy

a nagy-gyűlésen megvitatandó kérdéseket illetőleg a kartársak — az első alkalommal szétküldött körözhíven — meglehetősen egyöntetűséggel nyilatkoztak, a mennyiben az *egységes tantervet*, a *rendszeres tanítóképzést* s a növendékek *iparosoktatásának* egészségesebb alapokra való fektetését nemkülönben, az iskoláknak *tankönyvekkel* és *taneszközökkel* való ellátását mindnyájan megvitatás tárgyává óhajtják tenni. — A bizottság a kívánalmakat is figyelembe véve, beható eszmecsere után a következő tételeket állapítja meg: 1. A siketnémák tankötelezettsége. 2. Tanterv-készítés a siketnéma intézetek és iskolák számára. Ezzel kapcsolatban a tankönyvek és taneszközök kérdése. 3. Tanítóképzésünk. 4. A siketnémáknak intézetbeli iparos foglalkozása. 5. A siketnémák tanításának célja és azoknak társadalmi helyzete. 6. A siketnéma-intézetek és iskolák létesítésének módjai. E tételek kidolgozására és előadására a bizottság felkérendőnek határozta az 1. tételre Schäffer Károlyt, a 2. tételre Berinza Jánost és Borbély Sándort, a 3. tételre Scherer Istvánt, a 4. tételre Adler Simont, az 5. tételre Klis Lajost — azon megjegyzéssel, hogy tételeiket 1895. decz. 1-éig kidolgozva küldjék be az elnökséghez, hogy azok kinyomatván, mindenkinek kellő időben elküldethessenek. Továbbá felkérendőnek tartja a „Kalausz“ útján a kartársakat, hogy a mennyiben még valamely fontos tételt kívánnának felveendőnek, azt az elnökségnek jelentsék be.

6. Elnök fölveti a kérdést, hogy a bizottság nem látja-e szükségesnek, hogy a millenium alkalmával tartandó általános tanügyi congressuson is részt vegyünk? Ő ugyanis értesülve van, hogy a tanügy minden munkása fel fog kéretni, hogy a congressuson részt vegyen: tehát kívánatosnak tartja-e a bizottság, hogy akár egyénileg, akár testületileg mintegy kiegészítőivé váljunk annak. — A bizottság e kérdésben határozatot nem hozott, de megkérte az elnököt, hogy az általános tanügyi congressus intézőivel érintkezésbe lépjen s ha a congressus terveze megállapíttatik, a bizottságnak tegyen előterjesztést.

7. Az elnök indítványozza, hogy — miután minden ily gyűlés megtartása tetemes pénzkiadással jár, melyet szerény javadalmazásunkból fedezni annyival kevésbbé volnánk képesek, mert csekély számmal vagyunk — nem tartja-e a bizottság kívánatosnak, hogy — ezen, inkább nyomdai — költségek fedezésére a Nagyméltóságu Ministeriumtól segílyt kérjünk. — A bizottság az indítványt elfogadja annyival is inkább, mert örömmel tapasztalja, hogy a nagy-gyűlésen tárgyalandó kérdések közé egyetlen kartárs sem vette fel a siketnéma-tanítók anyagi helyzetének javítását célzó indítványt, hogy tehát mindnyájan kizárólagosan az ügy érdekében gyűlenek össze tanácskozássra, s bár az ügy érdekében tett és teendő utazási stb. személyi

kiadásokat hajlandók továbbá is önköltségükön viselni: előreláthatólag felmerülő másnemű, egyesek által nem fedezhető nyomdai stb. kiadások fedezése végett felhatalmazza a bizottság az elnököt, hogy a Nagyméltóságu Vallás- és közoktatásügyi magy. kir. Ministeriumnál a magyar siketnéma-tanítók szándékolt gyűlését bejelentve, egyuttal a költségek fedezésére 300 frt segélyt kérelmezhessen.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök megköszöni a távolból jött tagok buzgóságát s az ülést bezárja. Scherer István, s. k. elnök, Borbély Sándor, s. k. jegyző. Hitelesítjük: Berinza János, s. k. Schäffer Károly, s. k.

A siketnémaság statisztikájáról.

Dr. Szenes Zsigmond kórházi rendelő fülorvostól Budapesten.

Előadatott a VIII. hygienikus és demographikus congressus VII. demographikus szakosztályának 3-dik ülésében 1894. szept. 7-dikén.

Az 1891/92-iki tanév téli hónapjaiban alkalmam volt a vaczi orsz. siketnéma-intézet 124 növendékét egyenként megvizsgálni. Megejtett vizsgálataim eredményéről a német orvosok és természettudósok ez idei vándorgyűlésén szándéksom kimerítően beszámolni és e helyütt csupán néhány, a siketnémaságot általánosságban illető statisztikai adatra kívánok szoritkozni, a mennyiben ezt az említett vizsgálatok adataiból és az akkor tett feljegyzéseimből tehetem. 124 egyén, illetve siketnéma-tanuló, vizsgálatánál tett feljegyzéseim nem szolgáltathatnak, ugyan biztos alapot következtetésekre hazánk utolsó népszámlálása alkalmával kimutatott 19024 siketnémát illetőleg, de még a 3506 tanköteles siketnéma számára sem, mindazonáltal úgy vélem, hogy hiába való munkát nem végzek, ha ezen kisebb anyagot minél több oldalról értékesítem, annál is inkább, miután az elmúlt tanévben az ország összes siketnéma-intézeteiben egészben véve csak 360 siketnéma taníttatott és ezen számnak oroszlánrészét azon intézet nyújtotta, melyből vizsgálataimhoz az anyagot merittem.

Egyes feljegyzéseim alkalmával nem csak a tanulók jelenállapotára szoritkoztam, hanem a mennyire lehetséges volt, az ezen állapotra vonatkozó néhány aetiologikus és pathogenetikus

adatot is gyűjtöttem, melyeket e helyütt szintén értékesíteni kívánok, ezekhez azután helyenkint az egyes viszonyokat illető megjegyzéseimet fogom fűzni.

A 124 siketnéma gyermek a tanköteles életkor 7—17-dik évében állott, — (az intézetnek ugyanis 8 osztálya van,) — és *nemre* nézve volt 76 fiú és 48 leány, vagyis $61\cdot29 + 38\cdot71\%$. E számok nem felelnek meg siketnémáink perzentuatiojának, miután nálunk minden 100 siketnéma férfira 88 siketnéma nő jut és csak úgy értelmezhető azon arány, hogy a siketnéma fiúk szülői inkább iparkodnak gyermeküknek az intézetbe való felvételéről gondoskodni, mit el is érnek, miután tudvalevőleg fiúnál az iskoláztatás fontosabb életkérdés, mint lánynál. — Egyben megjegyzem, hogy a siketnéma fiúk ez intézetben iskoláztatásukkal egyetemben 5 különböző mesterséget — szabóságot, czipészséget, asztalosságot, esztergályosságot és könyvkötészetet, — az intézeten kívül pedig a betűszedést tanulhatják és vizsgálataim idejében is 28-an voltak olyanok, kik az említett mesterségek valamelyikét tanulták.

Már a siketnémaság *aetiologiájára* vonatkozólag is oly adatokra akadtam, melyeknek nagyobb statisztikai értéket nem tulajdonítottam, noha minden gyermek felvételi kérelméhez orvosi bizonyítvány melléklendő, ez azonban vajmi ritkán tartalmazott pontos aetiologikus momentumot — 27 esetben, 17 fiú- és 10 leánynál, a siketnémaság oka mint *ismeretlen* volt jelezve. A többi 97 gyermek közül 42 esetben, 27 fiú- és 15 leánynál, a bántalom állítólag *congenitalis*, 55 esetben pedig, 30 fiú- és 25 leánynál *acquiralt* volt, vagyis $43\cdot40 + 56\cdot60\%$. Az 55 utóbbi esetben a siketnémaságot okozó betegségek következők voltak: *meningitis* 13-szor, 8 fiú- és 5 leánynál; *variola* 1-szer, fiúnál; *eclampsia* 4-szer; 1 fiú- és 3 leánynál; *typhus* 8-szor, 5 fiú- és 3 leánynál; *typhosus* láz 6-szor, 1 fiú- és 5 leánynál; *esés* 7-szer, 5 fiú- és 2 leánynál; *scarlatina* 3-szor, fiúnál, *encephalitis* 3-szor, 2 fiú- és 1 leánynál; *erysipelas* 2-szor, 1 fiú- és 1 leánynál; továbbá 1—1 szer: *rachitis*, fiúnál, *morbilli*, leánynál, *fejgörcs*, fiúnál, *agyrázkódtatás*, *fülfolyás*, leánynál, *hydrocephalia*, fiúnál, *fogzás*: fiúnál és *meningitis cerebrospinalis*, leánynál. — Mint említém, ezen adatoknak statisztikai értéket nem kívánok tulajdonítani, miután tudjuk, hogy sok esetben a bizonyítványban említett ok a valóságtól nagyon távol áll.

Valamivel nagyobb fontosságot kívánok tulajdonítani azon körülménynek, mely a *siketnéma gyermek helyét testvérei sorában* megmutatja, valamint, hogy van-e még *más siketnéma testvére* is. Utóbbi körülményre 4 ízben találtam, a mennyiben 1—1 fiú- és leánynak még 1 és más 1—1 fiu és leánynak még 2—2 siketnéma testvére volt.

Az előbb említett körülményt illetőleg a 124 eset közül 53 gyermek, 29 fiú és 24 leány kizáratott, miután felvilágosítást e tekintetben nem kaptam, úgy hogy csak 71, 47 fiú és 24 leány maradt. Ezen 71 gyermek közül csak két fiú *egyetlen* és így egyszersmind *elsőszülött* volt; ezeken kívül azonban több ép hallással bíró testvér előtt mint *elsőszülött* volt 22, 14 fiú és 8 leány, mint *második* gyermek született 13, 10 fiú és 3 leány, mint *harmadik* 9, 6 fiú és 3 leány, mint *negyedik* 5, 1 fiú és 4 leány, mint *ötödik* 6, 3 fiú és 3 leány, mint *hatodik* 1 fiú, mint *hetedik* 1 leány, — (a két utóbbi siketnéma gyermeknek még 12 egészséges testvére volt) — és végül más 1—5 ép hallással bíró testvér után 12, 10 fiú és 2 leány, mint *utolsó szülött* siketnéma maradt.

Az említett számok ugyan sokkal kisebbek, mintsem hogy teljesen biztos következtetésekre jogosíthatnának, annál is kevésbé, miután a siketnémaság aetiologiájában ez idő szerint még igen sok meg nem fejthető talányra bukkanunk; így többek között arra sem találhatunk megfejtést, hogy pl. 9 gyermek közül miért siketnéma az ötödik, noha anyja semmi különbséget sem említhet ennek és a többi más gyermeknek szülését megelőző terhesség között. Ha azonban figyelemre méltatjuk a fennebbi számokat akaratlanul is szemünkbe tűnik az *egyetlen* gyermekek *csékély* és az *elsőszülött* siketnémák viszonylag *nagy* ($22=30\%$) száma, melyekből következőkre következtettünk:

1. A siketnémaság *egyetlen* gyermeknél *felette ritka*.
2. A siketnémaság *aránylag leggyakrabban az első szülött* gyermekek között *található*.

A 71 siketnéma gyermeket azonban még másképp is csoportosítottam, a mennyiben a *gyermekek összes számára* is voltam tekintettel. Találtam pedig siketnémaságot; 1 gyermekből álló családban 2-szer, fiúuál, 2 gyermekből álló családban 6-szor, 4 fiú- és 2 leánynál, 3 gyermekből álló családban 9-szer, 6 fiú- és 3 leánynál, 4 gyermekből álló családban, 10-szer, 8 fiú- és

2 leánynál, 5 gyermekből álló családban 13-szor, 9 fiú- és 4 leánynál, 6 gyermekből álló családban 10-szer, 6 fiú- és 4 leánynál, 7 gyermekből álló családban 6-szor, 5 fiú- és 1 leánynál, 8 gyermekből álló családban 4-szer, fiú és 3 leánynál, 9 gyermekből álló családban 5-ször, 3 fiú és 2 leánynál, 10 gyermekből álló családban 2-szor, leánynál, 11 gyermekből álló családnál 1-szer, fiúnál, 13 gyermekből álló családnál 3-szor, 2 fiú- és 1 leánynál. E számokból ugyan nem következtethetnénk arra, hogy a testvérek számosságával a siketnémaság valószínűsége lépést tartana és azért csak a fennebb említett 1, pont kiegészítéseként hozzátoldanám:

1. a) pont: annál gyakoribb a siketnémaság oly családban, mely számos gyermekből áll; ehhez csatolható azután a 2. pont.

Az egyes gyermekek vallását illetőleg semmi következtést nem vonhatok, miután ezen országos intézetben a növények tulnyomó számban (44 fiú + 34 leány = 78) római katolikus és a többi felekezet csak elenyésző csekély számban volt képviselve.

Épugy nem jöhetnek szóba a *terrestris* viszonyok sem, miután egy siketnéma gyermek felvétele az intézetbe, tekintet nélkül vajjon oly vidékre való, hol a siketnémaság gyakoribb, vagy olyanra, hol ritkább, mindig csak esetről esetre ad personam határoztatik meg.

A megvizsgált gyermekek szülőinek foglalkozására sem fektethetünk különös súlyt, miután 5 árva és 1 lelencz gyermektől eltekintve a többi 118 gyermek szülői a legkülönbefőbb foglalkozásuak voltak, minek megfelelően az egyes hivatások csak csekély számban vannak képviselve. Legnagyobb számmal voltak a hivatalnokok (30) és a földmivesek (16), különben pedig 7 kereskedő, 6 vasuti őr, 6 asztalos, 6 tanító, 5 földbirtokos, 5 cipész, 5 szolga, 4 napszámos, 4 kovács, 3 biró, 2 korcsmáros, 2 borbély, 2 csősz, 2 kőfaragó, 2 bádogos, 2 lakatos, 2 szabó, 2 ács és végül 1—1 pap, keztyüs, bognár, kocsis, hajós, vasuti kalauz, gyógyszerész, házaló, kádár, pinczér, levélhordó, pék és molnár.

Egyéb aetiologikus tényezőre sem lehettem tekintettel, egyrészt miután az ehhez szükséges adatokat nem kaphattam meg, másrészt azonban az alig szót érdemlő számok miatt sem igen értékesíthettem volna azokat.

Végül néhány statisztikai adatról kívánok beszámolni, a jelenállapotot illető feljegyzéseimből. Megjegyzem, hogy minden egyes esetben úgy a fülnek tükörrel történt megvizsgálását, valamint a hallóképességnek esetleg még fennálló maradékát feltűntető physikai vizsgálatát eszközöltem. A tükörvizsgálatot reflector segélyével végeztem, a physikális vizsgálatot pedig minden egyes esetben óra, *Politzer* f. acumeter, mély és magas hangvillák, *Galton* f. sip, beszéd (úgy közvetlenül a fülbe, mint pedig prothesisek útján) és végül a kezek összecsapása által keltett zörej segélyével eszközöltem.

A tükörrel végzett vizsgálatok semmi különös viszonyt fel nem tüntettek. Az ideális dobhártyaképtől lefelé a dobhártya kifejezett homályosodása- és megvastagodásáig, majd itt majd ott a legkülönbébb nuanceokban mutatkoztak, úgy mint az a hallószerv vizsgálatai alkalmával találtatni szokott, anélkül, hogy annak valami különös befolyás a hallóképességre tulajdonítható volna. — Kóros viszonyok közül megemlítenők: 3 esetben *eczema auriculae*, 1 esetben *eczema* a külső hangvezetőben, 7 esetben *cerumen obturans*, 3 esetben *idegen test* a fülben (papiros, vatta, gyöngy,) 1 esetben idült *otorrhoea*, 1 ízben ugyanaz polypussal, 2 esetben *defectus persistens*, 1 esetben *atrophia* és végül 3 ízben *hegesedés* a dobhártyán, mely utóbbi esetek közül kettőnél a csecsnyújtványon is állottak fenn csonthegek.

A hallóképességet illetőleg, az órát 114 gyermek, 68 fiú- és 46 leány, egyáltalában nem hallotta; a többi 10 közül 4 mindkét oldalt, 2 csak egy oldalt hallotta, a többi 4 pedig csak hallani vélte. (Az óra mindig csak ad *concham* volt hallható.)

A *Politzer* f. acumeter csupán a csontvezetés meghatározása szempontjából használtatott és 66 esetben, 36 fiú- és 30 leánynál, épen nem volt érezhető; 23 gyermek, 12 fiú- és 11 leány, a csecsnyújtványról érezte jobban; 14 gyermek, 12 fiú- és 2 leány, a tragus előtt, a többi 21 gyermek, 15 fiú- és 6 leány, pedig felváltva majd itt, majd ott érezte jobban.

A *hangeillát* 83 gyermek, 50 fiú és 33 leány, légvezetés útján nem hallhatta; ha azonban a rezgő hangvillát a csecsnyújtványra helyeztem, az értelmesebb (idősebb) tanulók részéről igen gyakran hallhattam azon helyes megjegyzést, hogy a hangvilla hangját nem hallják, hanem *érzik*.

A *Salton* f. sip. 22 esetben, 18 fiú- és 4 leánynál, volt hallható.

A *beszéddel* történt vizsgálat alkalmával 94 gyermeket, 54 fiút és 40 leányt találtam, kik még hangzókat sem hallhattak; a többi 30 közül csak az *á*-t tisztán hallotta 8, 5 fiú- és 3 ány, a többiek pedig még egyéb vocalisokat is hallottak, némelyiknek azonban csak annyiban volt vocalis hallóképessége, hogy a több tagu szavak szótagok számát határozhatták meg; egy gyermek azonban még 50 centiméternyi távolságra is hallott 3 tagu szavakat. — Minden egyes gyermeknél megkísérletem úgy a hangzókat mint pedig a szótagokat és szavakat *prothesis* segélyével is a fülbe vezetni, csak hogy az ily odavezetés egyetlen egy esetben sem hatott javítólag a hallásra, némely esetben pedig határozottan rosszabította a hallást.

A kezek összecsapása által keltett zörej tudvalevőleg a *zöreijérzés* (Schallgefühl) kiderítésére szolgál. Ez 74 esetben, 42 fiú- és 32 leánynál, per absolutum kideríthető nem volt; a többi esetekben azonban még nagyobb távoból is volt kiváltható 16 esetben, 10 fiú- és 6 leánynál, pedig 8 méternyi távolságból is olyan tisztán hallatszott az, hogy a gyermekek a tenyércsapások számát is pontosan határozhatták meg; ezen gyermekek azonkívül még a füttyölést is tisztán hallották.

Mint bevezető soraimban említettem, a vizsgálataimból meríthető következtetésekre még más alkalommal is visszatérek. E helyütt a siketnémaságot csakis némi statisztikai szempontból kívántam érinteni. Hogy mily fontos a siketnémaság kérdése úgy általános, mint specialis orvosi, mint pedig nemzetgazdasági szempontból, legjobban bizonyítja azon körülmény, hogy a tárgy tndományos megbeszélés czéljából gyakran kerül napirendre. És ha majd minden szakembernek sikerülni fog pontos észleletek és megérlelt megfontolás útján ezen felette fontos kérdésen csak keveset is lendíteni; talán idővel sikerülni fog a szerencsétlen siketnéma az ideig gyógyithatlannak tartott állapotán lényeges enyhülést teremteni.

Vegyesek.

Kinevezések. *Szalay* Imre ministeri tanácsost Ő felsége a király a magyar nemzeti muzeum igazgatójává nevezte ki. *Szalay* Imre neve a siketnéma oktatás történetében számtalanszor meg van örökitve s jövő számunkban megkísértjük, hogy érdemeit elősoroljuk. Ez alkalommal csak sajnálkozásunknak adunk kifejezést, hogy őt nélkülözni kénytelenítettünk, s egyuttal azon reményünknek, hogy a mi szerencsétlen siketnémáink érdekében még sok üdvöset fog tenni. — *Roboz* József az aradi siketnéma-iskola volt igazgatója a dadogók és hebegők tanfolyamának vezetőjévé neveztetett ki a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium által. Üdvözljük őt új pályáján. — A tanfolyam *Andrássy*-ut 4. szám alatt van. — A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister 50048 sz. magas rendeletével *Nécsy* Jánost és *Borbély* Sándort rendes tanítókká, *Klinda* Kálmánt segéd-tanítónak a váci intézetbe, *Spüler* Andrást az 54990 sz. magas rendelettel végleges minőségben gyakornokká nevezte ki a budapesti intézetbe. — Üdvözljük nevezetteket kinevezetésük alkalmával.

Az aradi siketnéma iskolához *Roboz* József leköszönése folytán *Elias* Jakab a temesvári intézet volt tanítója választott meg igazgatóvá. — Üdvözljük kartársunkat új állásában s szerencsét kívánunk működéséhez.

Az aradi iskolában ez évben 6 növendék van két osztályban. Azonkívül decz. hó óta iparos iskola is létesült Aradon, melynek szintén 6 növendéke van.

Új siketnéma iskola. *Feldmann* Antal újpesti izr. hitoktató ez évben foglalkozni kezd siketnémák tanításával. Újpest községe havi 20 frt segélyt szavazott meg számára, kikötötte azonban, hogy a szakképzettséget megszerezze az év végeig. *Feldmann* ezért minden héten 1-szer felmegy Vácra, hogy ott gyakorlati ismereteket sajátítson el. Kikötötte a község azt is, hogy e segélyösszeg fejében a szegénysorsú siketnémákat ingyen köteleles tanításban részesíteni. Jelenleg 3 siketnéma növendék jár e legújabb iskolába.

Lapunk szerkesztőjét az orvosok és természetvizsgálók az ideai pécsi vándorgyűlésén az állandó központi választmány tagjává választották meg.

Siketnémák bálja. A budapesti felnőtt siketnémák ez évben is bált rendeznek oly módon, hogy előzetesen egy 1 felvonásos szindarabot adnak elő. A mulatság tiszta jövedelmét jótékony célra fordítják.

A Wolta-Bureau nagyrészt művet küldött be szerkesztőségünknek az amerikai siketnéma-intézetekről. A mű 3 kötetre terjed s magában foglalja az amerikai intézetek értesítőit, melyeket Amerika felfedezésének 400. évfordulója alkalmával adtak ki az egyes intézetek. Becses kútforrásul szolgál e mű az amerikai siketnéma-oktatás történetének megírásához s bárha hazai intézeteinkről is jelennék meg az ezredéves kiállítás alkalmából hasonló mű. Bővebb ismertetést lapunk következő számaiban fogunk nyújtani.

Orsz. egyetemes tanügyi congressus. A Magyarországi tanítók országos bizottsága által megpendített eszme, hogy t. i.: a millenium alkalmával a tanügyi téren foglalkozó egyének részvételével egyetemes tanítógyűlés, illetőleg congressus tartassék, a megvalósulás felé közeleg. A kiegészített előkészítő bizottság nevében Dr. *Heinrich* Gusztáv elnök, *Nagy* László titkár *Böngérfi* János jegyző aláírásával felhívás bocsáttatott ki a tanítói és tanári egyesületek és testületekhez, mely a gyűlés célját fejtegetve egyik célul azt tűzi ki, „hogy az érintkezés és közös tanácskozás által legalább némileg enyhítsük a közöttünk meglazult testületi élet hátrányait, káros következményeit s előkészítsük azt a szép jövőt, a mikor az egész tanügyi társadalmat *egységes kartársi érzület s erőteljes közszellem* hatja át...“ Vázolja azután a gyűlés irányát és módozatait s felkéri a testületeket s egyesületeket, hogy ez iránt nyilatkozzanak. A nyilatkozatok *Nagy* László titkárhoz, Bpest. József-körut 85. sz. alá küldendők. Ajánljuk kartársaink figyelmébe a felhívást s kérjük, hogy az eszmét részvételükkel keresztül vinni segítsenek.

Tanítók a millenniumon. Az a szép eszme, hogy a magyar tanferfiak és tanitónők az ezredéves nemzeti ünnepen egy nagy emlékművel legyenek képviselve: a megvalósulás stádiumába lépett. A „Magyar Tanferfiak és Tanitónők Ezredéves Albuma“ című mű decz. havi részlete megjelent *Békésen* a „Tanügy“ szerkesztősége kiadásában. Az első küldemény *Divald K. fia* műintézetében készült tizenhat fénynyomatu lapot tartalmaz, részben az életrajzi szöveg által kísérve. Közte látjuk *Békésmegye* B) lapját 5 arczképpel. *Biharmegye* B és C) lapját 5 és 6 arczképpel *Borsodmegye* B) lapját 5, *Brassómegye* A) 4, *Csanádmegye* A) 4, *Csongrádmegye* B) 5, *Hunyadmegye* B) 5, — *N-Küküllő* A és B) 4—6, *Szilágy* B) 6, *Tolna* B) 5, *Torontál*

A) 4, és *Ungmegye* A) lapját 5 arczképpel. Az első küldemény tehát igen érdekes és változatos. A szerkesztőség arczképeket és előfizetéseket folyton elfogad s újabb újabb egyéneket szólít fel. Minden küldemény Békésre, a „Tanügy“ szerkesztőségébe intézendő.

Világnapló. J. Virág Béla szerkesztésében e cím alatt olyan hetilap jelen meg, mely az összes hazai s külföldi hírlapok nevezetesebb közleményeiből van összeállítva. A lap ennél fogva igen érdekes és változatos tartalommal jelenik meg. Előfizetési ára 6 frt évente, mely a kiadóhivatalba üllői-út 46 sz. alá küldendő. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Karácsonyfa-ünnepély. A budapesti siketnéma-intézetben az eddigi szokáshoz mértén ezen évben is volt karácsonyfa-ünnepély. A fő- és székváros nemesen érző és áldozatkész közönségének nagylelkű adományaiból lehetségessé vált ezen intézet növendékeinek egy örömnapot teremteni. Az ünnepélyen, mely december 23-án délután 3 órakor tartatott, nemcsak a gyermekek szülei, hanem számos, az ügy iránt érdeklődő emberbarát is volt jelen, osztozkodni a gyermekek boldogságában. Miután az egyik intézeti növendék elmondta hála-imáját, megkezdődött az ajándékok szétosztása. A gyermekek nemcsak játékszereket, könyveket, írószereket, gyümölcsöt és süteményt kaptak, hanem igen sokan ruházatot is, mi a pénzádományokból vásároltatott be. Mindenki boldogan szoritgatta a kapott holmiját s úgy a gyermekek, mint a jelenvoltak örömtelt arczczal távoztak el. Hála és köszönet a jószívű embereknek, kik e gyermekeknek örömet szereztek!

A karácsonyfára adakoztak: Vaszary Kolos biboros herczeg-primás 10 frt, Röck István gépgyáros 5 frt. Blumenau R. 6 frt, Gyuri Zsuzsi (Pozsony) 1 frt, lovag Walheim János 5 frt, Toldi Lajos 3 frt, Scholz Gusztáv 2 frt, Horváth Béla 2 frt, Dr. Ott Adám 1 frt, Jelinek István gyűjtése 12 frt 20 kr. *) Szultberger J. 1 frt, Haladás páholy 15 frt, Eötvös páholy 3 frt, Stieber Vincze 2 frt, Comenius páholy 5 frt, Galilei páholy 5 frt, Kurzweil Vilmos 50 kr., Éder Ernő 50 kr., Reform. páholy 5 frt, Hungaria páholy 10 frt, Cselka Nándor 1 frt, Régi hívek páholy 10 frt, Szöllőssy István 1 frt, Deák Ferencz páholy 5 frt, Könyves Kálmán páholy 5 frt, Saxlehner András 10 frt, Aigner Lajos gyűjtése 5 frt 30 kr., Willinger Ferencz: diót s Szt.-János kenyeret; Goszleth István: képeskönyveket; Hajduska A. és Társa: narancsot, fügét és mogyorót; Hermanetzi papirgyár: rajz és írópapírt; Athenaeum: képeskönyveket; Müller J. L.: szappant; Semler J.: ruhaszöveteket; Késmárky és Illés.

különféle játékokat; Franklin tarsulat: képeskönyveket; Földvári J. zsebkendőket; Seefehlner J.: papírt és íróeszközöket; Kugler H.: czukorkákat; Lauffer Vilmos: képeskönyveket; Kanitz C. és fia: Tolltartókat s levélpapírt.

*) Jelinek István ivén adakoztak a) az országos központi kath. legényegyletben J. J. 50 kr., Tonkovics K. 30 kr, Zaverthal J. 10 kr, Göbel Gyula 10 kr, Pumb H. 10 kr, Schörl Gy. 20 kr, Peschl V. F. 20 kr. Klement J. 10 kr, György R. 10 kr, Weber Gy. 10 kr, Vámos R. 10 kr, Lévay S. 10 kr, Keip P. 10 kr, Prácsér B. 10 kr, Ruth J. 30 kr, Burko J. 10 kr, Takáts J. 20 kr, Kristanits L. 10 kr, Kotzó S. 10 kr, Justh B. 20 kr, Szüllő L. 20 kr, Schwarcz V. 10 kr, Schiffer F. 1 frt, Nagy F. 20 kr, Papp L. 10 kr, Seitz F. 10 kr, Schmidt Gy. 20 kr, Popell F. 20 kr, Puchay P. 20 kr.

b) Gottermayer Nándor személyzete között: P. József 10 kr, L. Károly 10 kr, Novák M. 10 kr, Argyelan J. 10 kr, N. N. 5 kr, Lukinich K. 10 kr, Kavalski R. 10 kr, Tóth B. 10 kr, H. J. 10 kr, H. P. 10 kr, N. N. 10 kr, F. T. 20 kr, C. P. 10 kr, Ellinger K. 10 kr, Vizkelety N. 10 kr, Hammel E. 10 kr, Motzer Gy. 10 kr, Székács M. 10 kr, Steinhardt N. 10 kr, Végh L. 10 kr, Haasz K. 10 kr, Hofstreiter E. 10 kr, Müller M. 10 kr, Hipka M. 15 kr, Sváb T. 10 kr, Horánszky J. 30 kr, K. Gy. 10 kr, Cserna Zs. 10 kr, Janka 20 kr, Wähner 10 kr, G. E. 10 kr, Wenisch J. 20 kr, László S. 10 kr, Korschnitz B. 10 kr, Jelinek A. 20 kr. K. T. 20 kr. Rühle P. 10 kr, Házy J. 10 kr, Károly Gy. 10 kr. Schärz Antal 10 kr. Zimák Fr. 10 kr, Brick Gy. 10 kr. Sinkó 10 kr, Gottermayer J. 10 kr, Deurer 10 kr, Hellmann 50 kr, Verán K. 10 kr, Sturm R. Fr. 10 kr, Weber V. 10 kr, Kuschal A. 10 kr, Némegy J. 10 kr, Lang F. 10 kr, Apribis 10 kr, Fiala 10 kr, Horváth 10 kr, Stancsák 10 kr.

Jótekonyság. A budapesti siketnéma-intézet 3 szegénysorsu bejáró növendékének az intézetben ebéddel leendő ellátása végett a budapesti egyletektől máig a következő adományok gyűltek be: A pesti könyvnyomda részv.-társaság személyzete egy részétől: 4 frt 50 kr., a magyar turista egyesület ivén 10 frt, az asztalos ipartestülettől 29 frt 50 kr., a budai I. kerületi polgári casino ivén 14 frt 40 kr., a II. kerületi polgári körtől 5 frt., az I. kerületi polgári-kör választmányától 11 frt, a hentes ipartestülettől 5 frt, a kávé-ipartársulat ivén 6 frt, a budapesti torna-club adománya 3 frt 30 kr., mészáros-ipartestület 10 frt, összesen 98 frt 70 kr.

A magyar turista egyesület ivén adakoztak: Dr. Téry Ödön 1 frt, Dr. Posevitz 1 frt, Kréhnyay Adolf 1 frt, Kalecsinszky 1 frt, Sz. Imre 30 kr, Petrik 1 frt, Vildner 1 frt, Hanák 1 frt,

Dr. Marinovich 1 frt, Dóri Gyula 1 frt, Pfrim 70 kr. — *A kávé ipartársulat ivén:* A társulat 2 frt, Némái Antal 1 frt, Wagner József szerkesztő 1 frt, L. J. 1 frt, Vértessi Ignác 1 frt. — *A budapesti torna-club ivén:* Öhl Gyula 20 kr., Müller Sándor 20 kr., Klotzbücher Károly 20 kr., Rigler 20 kr., Mészáros 20 kr., Mungy 20 kr., Kankovszky Vilmos 30 kr., Irtner 20 kr., Koch 20 kr., budapesti torna-club 1 frt 40 kr.

A jótékony adományozóknak e három szegény gyermek nevében ez úton is köszönetemet fejezem ki.

Budapest, 1895. január 5-én.

Scherer István.

A Cházár András szobor-alap javára mult számunkban kimutatott gyűjtések összegéhez a következők járultak. *Petrovics* Antal gyűjtő-ivén: Benkő J. 20 kr, Roller F. 10 kr, Köcsky M. 20 kr, Osegovics J. 20 kr, M. F. 20 kr. Ebnerne 50 kr, Kmint J. 10 kr, Tóth L. 10 kr, Reich Jánosné 10 kr, Schmerek F. 10 kr, Schmerek F.-né 10 kr, Szejsuk T. 10 kr. Földvári M. 10 kr, Czigler Gy. 20 kr, Nagy K. 10 kr, Hlaon F. 20 kr, Korb 10 kr, Poszpischl F. 10 kr, Andykoski Sz. 20 kr, Jurácsék J. 5 kr, Mihalik R. 10 kr, Wiatrowszky F. 20 kr, Fatál István 40 kr, Hittling Károly 1 frt, összesen 4 frt 75 kr. *Bőczy* Antal gyűjtő-ivén: Roschtár 10 kr, Demko D. 10 kr, Sterbak J. 15 kr, Tábornszky A. 20 kr, Boza J. 30 kr, Göbel Gy. 10 kr, Pánko J. 50 kr, Borsók L. 10 kr, Stampfler J. 10 kr. Vágó Pál 10 kr, Novák J. 10 kr, összesen 1 frt 85 kr. *Papp* Lajos gyűjtő-ivén: Solyom J. 5 kr, Kuczik M. 5 kr, Lászy K. 10 kr, Ormay Fr. 10 kr, Wiener L. 20 kr, Hack L. 10 kr. Bernáth S. 20 kr, Stenák B. 10 kr, összesen 90 kr.

Siketnéma tolvaj. Oláh Sándor mándoki lakos két éves korától siket is, néma is. Ezen szerencsétlen tulajdonait az ismert városi tolvajok arra használták föl évek óta, hogy a vásárokra elvitték magukkal s ott mindenfelét lopattak vele azon hitben, hogy „a siketnémat nem fogja a törvény“. S tényleg a legutóbbi lopás alkalmával az O. S. lelkiállapotának megvizsgálásánál, bíróilag megbízott orvosszakértők a siketnémat büntetőjogilag beszámíthatatlannak nyilvánították. De mert a bíróság a szakértők véleményével szemben arról győződött meg, hogy O. S. mégis beszámítható lelkiállapotú, vásári lopás miatt félévi fegyházra ítélte, mely ítéletet a napokban a királyi tábla is helyben hagyta. Természetes, hogy mesterei sem maradtak büntetlenül. (Pesti Hirlap)

Al-siketnéma. Néhány hónap előtt *Kohn* Adolf, miután jól felszerelte magát hamis okmányokkal, országos körutra indult, hogy könyvradományokat gyűjtsön a váci siketnéma intézete javára. Nagyobb hatás kedvéért a szélhámos siketnémanak tetette magát s már jó nagy summát sikerült összeharácsolnia, a mikor

a hitelbanknál járva, egyszerre csak — elszólta magát. A siket-némaként szereplő Kohn ezzel természetesen nagyon gyanussá vált s mikor faggatni kezdték, csakugyan kisült, hogy az ipse közönséges csaló. A budapesti törvényszék Vargha Ferencz elnöklete alatt Kohnt ma közokirathamisítás czímén, két évi fegyházzal sújtotta. Ugy az elítélt, mint a közvádoló főlebbezással élt. (Pesti Hirlap.)

„Irodalmi Értesítő.” A Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedő czég ismét rendkívüli gondnal állította össze szokott értesítőjét, amely a legjobb tájékoztatóul szolgálhat mindazoknak, a kik könyvvel akarják meglepni kedveseiket. E katalogus huszonegy szakcsoportjában mindenki a legkönnyebben fog eligazodhatni és hosszú keresgélés nélkül fogja megtalálni a neki valót. A dústartalmu könyvjegyzéket mindenki ingyen megkaphatja, ki a czéghez fordul, melynek czime: Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedés és zenemű-raktár. Budapest, Andrásy-út 21. sz.

„A magyar nemzet története.” Magyarország fennállásának ezredéves ünnepéhez méltóan készül hozzájárulni a budapesti Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedő czég is, mely arra tökélté el magát, hogy hazánk történetéről egy fényes diszművet bocsát közzé: Szalay Józsefnek „Magyar nemzet történetét”. A szerkesztés munkáját fiatal történetíróink egyik legjelesebikére, Dr. Baróti Lajosra bízta e czég. Közel hatszáz ábrázolat fogja a szöveget magyarázni. Szalay történetének ez új kiadása ilyformán számot tarthat arra, hogy meg legyen minden magyar ember könyves polczán, minden iskolai és népkönyvtárban. Hogy ez lehetővé tétessék, a czég olcsó füzetekben bocsátja közzé a munkát: egy-egy füzet ára 30 kr. lesz; előfizetés útján bérmentes küldéssel: $\frac{1}{4}$ évre (6 füzet 1.80 kr., $\frac{1}{2}$ évre (12 füzet) 3.60 kr., egész évre (24 füzet) 7.20 kr., egy füzet ára 30 kr. A kiadóhivatal bárkinek, a ki egy levelező-lapon hozzája fordul, ingyen és bérmentve küldi meg a diszesen kiállított és gazdagon illusztrált prospektust. Minden 7 előfizetőt vagy megrendelőt gyűjtőnek 1 tiszteletpéldánnyal szolgál a kiadóhivatal. A megrendelések így czimzendők: Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedése, Budapest, Andrásy-út 21.